

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotdoy Avezimbetovich

Elektron nashr. 802 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotdoy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni	164
Ibragimov G'ayrat Ablagulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orqali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитхонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi; Sindarov Fazliddin Kaxramonovich , kafedra assistenti	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
Markaziy Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	
Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati	714
Karimov Eminjon Gapardjonovich , doktorant	
Рекреация как основа духовно-культурного возрождения нации и социально-экономического развития страны	716
Алимова Гузал Алишеровна , Доктор философии (PhD) по экономическим наукам	
Развитие тепличного плодоовощеводства и создание в отрасли цепочки добавленной стоимости Республики Узбекистан.....	722
Дурманов Акмал Шаймарданович , PhD, доцент кафедры	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishning innovatsion usullari.....	734
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li , DSc, mustaqil izlanuvchi	
Роль виртуальных банков в развитии экономики Узбекистане.....	738
Каримов Нарбой Ганиевич , доктор экономических наук; Ниязметов Мансур Рустамович	
Xotin-qizlarni ish bilan ta'minlashga ko'maklashish imkoniyatlari	742
Xayitov Abdimannon Buxarovich , iqtisod fanlari nomzodi	
Maxsus iqtisodiy zonalar: mazmun-mohiyati, ulardagi investitsiya muhitini yaxshilash	748
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li , PhD, dotsent	
Современные тенденции формирования системы критериев рабочих мест в условиях экологизации экономики	754
Ходжаева Нодирахон Абдурашидовна , PhD, профессор	
Yangi O'zbekistonda xizmatlar sohasi – mamlakat taraqqiyotining drayveri	760
Yusupov Muxamadamin , kafedra dotsenti	

Oliy ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlarning zarurati.....	767
Anvar Bazarbayevich Gafurov , PhD (i.f.f.d)	
Kichik sanoat zonalaridagi korxonalar raqobatbardoshligini oshirish.....	774
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	778
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Tibbiy sug'urtada innovatsiyalar va IT-texnologiyalarning qo'llanilishi.....	784
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna , PhD, kafedra dotsenti	
Improvement of Scientific Methodological Bases of Innovative Management of Higher Education Institutions.....	789
Gafurova Dilshoda , PhD	
Leveraging Public-Private Partnerships for Strategic Investment Financing.....	793
Yakubova Samira , PhD	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida banklarning o'rni.....	797
Adilova Zohida Ikromjonovna	

KICHIK SANOAT ZONALARIDAGI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH

Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich
TMI "Menejment va marketing" kafedrası dotsenti v.b.

Annotatsiya: Hozirgi vaqtda kichik sanoat zonalari (KSZ) va ulardagi korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muhim hisoblanadi. Maqolada kichik sanoat zonalaridagi korxonalar va ular raqobatbardoshligini oshirish yoritilgan. Shuningdek, korxonaning raqobatbardoshligini baholash, raqobat strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish o'rganilgan.

Kalit so'zlar: kichik sanoat zonalari, raqobatbardoshlik, raqobatchilar, raqobat tahlili, iqtisodiy samara, investitsion samara, raqobat muhiti.

Abstract: Currently, it is important to increase the competitiveness of small industrial zones (SIZ) and enterprises in them. The article describes enterprises in small industrial zones and their competitiveness improvement. Also, the evaluation of the enterprise's competitiveness, the development and implementation of the competition strategy were studied.

Key words: small industrial zones, competitiveness, competitors, competition analysis, economic efficiency, investment efficiency, competitive environment.

Аннотация: В настоящее время важно повысить конкурентоспособность малых промышленных зон (МПЗ) и предприятий в них. В статье описаны предприятия малых промышленных зон и повышение их конкурентоспособности. Также изучалась оценка конкурентоспособности предприятия, разработка и реализация конкурентной стратегии.

Ключевые слова: малые промышленные зоны, конкурентоспособность, конкуренты, анализ конкуренции, экономическая эффективность, эффективность инвестиций, конкурентная среда.

KIRISH

Korxonalarning raqobatbardoshligini oshirish masalasi ko'p yillar davomida tadqiqotchilarni qiziqtirib kelmoqda. Bu masala bo'yicha ham xorijiy, ham mahalliy iqtisodchilar tomonidan ko'plab nazariy va empirik tadqiqotlar olib borilgan. Bir tomondan korxonaning raqobatbardoshligini boshqarish mavzusining keng miqyosda ishlab chiqilishi ushbu muammoning iqtisodiy faoliyat amaliyoti uchun dolzarbligini ko'rsatsa, boshqa tomondan, aksariyat tadqiqotlarda mualliflar korxonalar raqobatbardoshligining asosiy omillari, raqobatbardoshlik darajasini monitoring qilish va uni yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqishning texnik jihatlariga kamroq e'tibor berib strategik tahlil va kompaniyalar raqobatbardoshligining fundamental omillarini aniqlashga e'tibor berishmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi sifatida sanoat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini oshirishning yo'nalishlariga oid olimlar fikrini o'rgangan holda, kuzatish, iqtisodiy tahlil, statistik guruhlash, qiyosiy va tizimli tahlil kabi usullardan foydalanildi.

ASOSIY QISM

Ma'lumki, xo'jalik yurituvchi subyektning raqobatbardoshligini oshirish nafaqat alohida korxonalar uchun, balki tegishli tarmoq va hududlar uchun ham ahamiyatlidir. Hududlar iqtisodiyoti alohida korxonalarning iqtisodiy faoliyati natijasida shakllanganligi sababli, korxonalarning yuqori raqobatbardosh maqomini ta'minlamasdan turib, hududlarning raqobatbardoshligini oshirish mumkin emas.

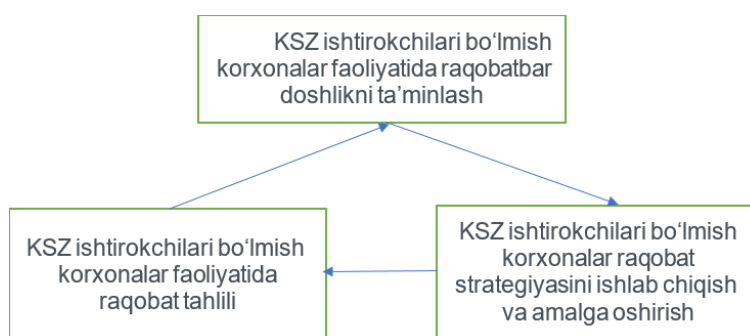
Menejmentning umumiy nazariyasidan ma'lumki, boshqaruv jarayonining asosiy bosqichlari: dastlabki ma'lumotlarni yig'ish, uni tahlil qilish va maqsadni belgilash; qaror qabul qilish, qarorni amalga oshirish bo'yicha

tadbirlarni rejalashtirish va tashkil etish; ishlash natijalarini monitoring qilish va nazorat qilish. Shu nuqtayi nazardan, korxonaning raqobatbardoshligini boshqarish quyidagi harakatlar majmuasini amalga oshirishga qaratiladi:

- 1) xo'jalik yurituvchi subyektning tarmog'i va raqobatchilari to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash;
- 2) olingan ma'lumotlarni tahlil qilish va tizimlashtirish, korxonaning raqobatbardoshligini baholash, yaxshilash bo'yicha strategik maqsadlarni belgilash;
- 3) raqobatbardoshlikning maqsadli darajasiga erishishga qaratilgan raqobat strategiyasini ishlab chiqish;
- 4) taktik boshqaruv qarorlarini rejalashtirish va ishlab chiqish jarayonida qabul qilingan strategiyaning izchil aniqlanishi;
- 5) qabul qilingan raqobat strategiyasini amalga oshirish bo'yicha tadbirlarni tashkil etish;
- 6) strategiyani amalga oshirishning asosiy bosqichlarini nazorat qilish, erishilgan natijalarni monitoring qilish jarayonida korxonaning raqobatbardoshligini baholash, shuningdek tuzatish choralarini kiritish (zarur bo'lganda).

Mazkur keltirilgan algoritm bo'yicha barcha harakatlar shartli ravishda uchta katta blokka bo'linishi mumkin: raqobat tahlili; korxonaning raqobatbardoshligini baholash; raqobat strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish (1-rasm).

1-rasm: KSZ ishtirokchilari bo'lmish korxonalar faoliyatida raqobatbardoshlikni ta'minlashning boshqaruv sikli

Yuqorida ta'kidlangan triadaga asoslangan KSZ ishtirokchilari bo'lmish korxona faoliyatida raqobat tahlilining asosiy maqsadi strategik menejment sohasida raqobatbardoshlikni baholash va qarorlar qabul qilish uchun axborot asosini ta'minlashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish korxonaning raqobat muhitini monitoring qilish va uning dinamikasini bashorat qilish imkonini beruvchi ko'rsatkichlar tizimini qo'rish orqali ta'minlanadi ^[4].

Sohadagi raqobatchilar va raqobat sharoitlarini o'rganish har qanday kompaniyaning raqobatchilarga nisbatan afzalliklari va kamchiliklarini aniqlash, o'z raqobat strategiyasini ishlab chiqish yoki erishilgan raqobatdosh ustunlikni saqlab qolish uchun talab qilinadi. Xo'jalik yurituvchi subyektning raqobat muhiti va uning faoliyati shartlarini tahlil qilish uning raqobatbardoshlik darajasini eng ko'p belgilovchi omillarni aniqlash imkonini beradi. Bundan tashqari, aniqlangan omillarga maqsadli ta'sir ko'rsatish orqali korxonaning raqobatbardoshlik mavqelari optimallashtiriladi. Korxonaning raqobat muhitini tahlil qilish tartibini qisqacha ko'rib chiqamiz (strategik menejment klassiklarining tavsiyalariga muvofiq ^[5]).

KSZ ishtirokchilari bo'lmish korxona faoliyatida raqobat tahlilini o'tkazishda, birinchi navbatda, o'rganilayotgan obyektning qisqacha tavsifini, shu jumladan tahlil qilinayotgan korxona tarmog'ining tavsifini, asosiy iste'molchilarni, kompaniyaning ishlab chiqarish quvvatlarini, bozor sharoitlarini va boshqalarni shakllantirish kerak. Keyingi, sohadagi vaziyat tahlili olib boriladi. Tarmoqlar o'zining tuzilishi va asosiy xususiyatlariga ko'ra bir-biridan bir-biridan keskin farq qilganligi sababli, tarmoqdagi vaziyat va undagi raqobatni tahlil qilish asosiy tarmoq xususiyatlarini ko'rib chiqishdan boshlanadi.

Shu bilan birga, raqobatning tabiati va shiddatiga alohida e'tibor qaratish lozim. Tarmoqdagi vaziyat va undagi raqobatni tahlil qilishda quyidagi savollarga javob berish kerak:

- tarmoq bozorining hajmi;
- bozor o'sish sur'ati va u joylashgan bosqich;
- raqobatchilar soni va ularning nisbiy kattaligi;
- tarmoqdagi asosiy kompaniyalarning rentabellik darajasi;
- tarmoqning asosiy ishtirokchilari o'rtasidagi raqobatning intensivligi;
- raqobatning asosiy usullari;
- tarmoqda asosiy mol yetkazib beruvchilar kimlar ekanligi;
- texnologik o'zgarishlarning yo'nalishlari va sur'atlari;
- tarmoqqa kirish va undan chiqish qulayligi;

- tarmoq raqobatida muvaffaqiyat yoki muvaffaqiyatsizlikni belgilovchi asosiy omillar nimaligi;
- tarmoq istiqbollari va uning umumiy jozibadorligi.

Bunda tarmoqning iqtisodiy xususiyatlarining raqobat xarakteriga ta'sirini ham hisobga olish zarur ^[6]. Raqobat tahlili natijasida kompaniya rahbariyati oldida korxona tashqi muhitining aniq va obyektiv holati haqida tasavvur paydo bo'lishi kerak. Shuni ham yodda tutish kerakki, bunday tahlil shunchaki ma'lumotlarni kiritadigan va tayyor javoblarni oladigan sof mexanik mashq emas. Xuddi shu dastlabki ma'lumotlar uchun tarmoqning dinamikasi uchun bir nechta ehtimollik ssenariylari bo'lishi mumkin. Shu munosabat bilan, strategik tahlilni o'tkazishda har doim ma'lum omillarning ta'siri, sanoat va raqobat muhitida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan o'zgarishlar haqida turli xil fikrlar mavjud.

Yuqorida ta'kidlanganidek, raqobat tahlilining asosiy natijalaridan biri korxonaning raqobat muhitini monitoring qilish va uning dinamikasini bashorat qilish imkonini beruvchi ko'rsatkichlar tizimini qurishdir. Uslubiy nuqtayi nazardan, bunday tizimni qurish R. Kaplan va D. Norton tomonidan ishlab chiqilgan muvozanatli ko'rsatkichlar tizimi tamoyillari asosida amalga oshirilishi mumkin ^[7]. Balanslangan ko'rsatkichlar tizimi (BKT) boshqaruvni universal mexanizm bilan ta'minlaydi, bu esa baholash mezonlari tizimidan foydalangan holda kompaniya faoliyatini doimiy ravishda kuzatib borish imkonini beradi.

BKTning klassik tuzilmasida ko'rsatkichlar to'rtta yo'nalishda shakllantiriladi: moliya, mijozlar, ichki biznes jarayoni, o'qitish va malaka oshirish. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, BKTni shakllantirishga klassik yondashuvda u asosan endogen ko'rsatkichlarni o'z ichiga oladi.

Shu bilan bir vaqtda, raqobat tahlili uchun birinchi navbatda korxonaning tashqi makro muhiti holatini tavsiflovchi ekzogen ko'rsatkichlar qiziqish uyg'otadi. BKT konsepsiyasi mualliflari o'z ishlarida ko'rsatilgan to'rtta ko'rsatkich sohalari o'zgarmas emasligini va tizimni qurish vazifalariga qarab farq qilishi mumkinligini bir necha bor ta'kidlaganlar. Shundan kelib chiqqan holda, raqobat tahlilini o'tkazishda BKT uchun asos sifatida biz strategik boshqaruv sohasidagi mutaxassislarning mutlaq ko'pchiligi tomonidan dolzarb deb e'tirof etilgan Maykl Porterning raqobatning beshta kuchi modelini ^[8] tarkibiy tuzilma sifatida qabul qilishni taklif qilamiz.

Ushbu modelga ko'ra, belgilangan bozordagi raqobat holatini quyidagi yo'nalishlardagi ko'rsatkichlar monitoringi bilan tavsiflash mumkin:

- yangi raqobatchilarning kirib kelish tahdidi;
- mavjud tovarlar o'rnini bosuvchi mahsulotlarning paydo bo'lishi;
- mol yetkazuvchilar (postavkachilar) iqtisodiy salohiyati;
- sotib oluvchilar iqtisodiy salohiyati;
- mavjud raqobatchilar o'rtasidagi kurash.

Shunday qilib, raqobat muhiti ko'rsatkichlarini muvozanatlashtirilgan ko'rsatkichlar tizimi tamoyillaridan foydalangan holda baholash tizimini qurish tarmoqdagi vaziyatni operativ monitoring qilish imkonini beradi.

KSZ ishtirokchilari bo'lmish korxonaning raqobatbardoshligini baholash.

Ma'lumki, o'lchab bo'lmaydigan narsani boshqarish mumkin emas. Natijada, korxonaning raqobatbardoshligini ta'minlash uning raqobatbardosh maqomining hozirgi darajasini miqdoriy baholamasdan mumkin emas. Bunday baholash, bir tomondan, biznes jarayonlarini optimallashtirishning dolzarbligini aks ettiruvchi «barometr», ikkinchi tomondan, korxonaning kuchli va zaif tomonlarini qaysi yo'nalishda aniqlash kerakligini ko'rsatadigan «kompas»dir.

Har qanday korxonaning raqobatbardoshligini oshirish uning raqobatbardoshligini baholash bilan uzviy bog'liqdir, chunki faqat bunday baholash asosida korxonaning raqobatdosh ustunliklarini (ularni mustahkamlash uchun), shuningdek kamchiliklarni (ularning keyingi faoliyatda bartaraf etish uchun) aniqlash mumkin. Ta'kidlash mumkinki, xo'jalik yurituvchi subyektning raqobatbardoshligini baholash uning raqobatbardoshligini oshirish yo'llarini tahlil qilish va aniqlash uchun uslubiy asosdir.

KSZ ishtirokchilari bo'lmish korxonalar raqobat strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish.

Shubhasiz, faqat shunday strategiya samarali bo'lishi mumkin, uni ishlab chiqish va amalga oshirish batafsil raqobat tahliliga asoslanadi va raqobatbardoshlikni obyektiv baholash bilan tasdiqlanadi. Shunday qilib, biz ilgari taklif qilingan tahlil ketma-ketligiga rioya qilish zarurligini yana bir bor ta'kidlamoqchimiz: raqobat tahlili, korxonaning raqobatbardoshligini baholash, raqobat strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish.

Yuqorida aytib o'tganimizdek, raqobat strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish bosqichi korxonaning raqobatbardoshligini ta'minlash algoritmda belgilovchi ahamiyatga ega, chunki aynan shu bosqichda korxona muvaffaqiyatining kaliti bo'lgan nostandart strategik qarorlar ishlab chiqiladi.

KSZlari ishtirokchilari investitsion faoliyatni samarali boshqarish sohasida investorlar bo'lmish, tadbirkorlik tuzilmalari faoliyatining amaliyotida ta'sischilarning o'zaro kelishmovchiliklari tufayli bo'linib ketish holatlari ham uchraydi. Ushbu holatda empirik yo'l bilan avvalgiga qarama-qarshi holatdagi sinergetik samarani kuza-tish mumkin: umumiy xarajatlarning o'sishi, bozordagi mavqe va ulushning kamayishi, raqobatning o'sishi, ma'muriy funksiyalarning takrorlanishi va h.k.

KSZlari ishtirokchilari investitsion faoliyati yetakchisi bo'lmish innovatsion tadbirkorlikning imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanish O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining investitsion o'sishini hamda modernizatsiyasini ta'minlaydi.

KSZ ishtirokchilari investitsion faoliyatini samarali boshqarish sohasida investorlar bo'lmish tadbirkorlik tuzilmalarining birlashishidan yuzaga keluvchi iqtisodiy samara tavsifi 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval: KSZlari ishtirokchilari investitsion faoliyatini samarali boshqarish sohasida investorlar bo'lmish tadbirkorlik tuzilmalarining birlashishidan yuzaga keluvchi iqtisodiy samara turlari va yuzaga kelish sabablari

Iqtisodiy samara turlari	Namoyon bo'lish sohasi
Operatsion samara	Daromadlarning o'sishida va xarajatlarning, shu jumladan tranzaksion xarajatlarning kamayishida namoyon bo'ladi
Investitsion samara	Investitsiya resurslarining o'sishida, investitsion risklar tarkibining mukammallashtirilishida namoyon bo'ladi
Moliyaviy samara	Moliyaviy barqarorlikning o'sishida, kapital aylanuvchanligi ortishi va moliyalashtirish manbalariga erishish imkoniyatining mavjudligi, investitsiyalash risklarini kamaytirishda

Bunda olinadigan samara vaqtinchalik xususiyatga ega, chunki bozorda samarali ishlab chiqaruvchi o'zi oladigan yuqori foydasi hisobiga ko'proq resurslarga ega bo'ladi va samaradorligi pastroq bo'lganlarni siqib chiqaradi. Shunday qilib, tizim o'z-o'zidan qaytadan tashkil topadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

KSZlarini barpo etishni asoslashda ularning iqtisodiy samaradorligini baholash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yerda, birinchi navbatda, zona hududiga joylashtiriladigan tadbirkorlik subyektlarining loyihalari samaradorligini baholash. Keyingi bosqichda zona hududini tayyorlash, unda muhandislik-kommunikatsion elementlarini, xizmat ko'rstish obyektlarini qurishga sarflangan xarajatlarni e'tiborga olgan holda zonaning umumiy iqtisodiy samaradorligini baholash zona faoliyatini iqtisodiy asoslashda muhim ko'rsatkich hisoblanadi. Bundan tashqari, KSZlarning ijtimoiy samaradorligini baholash va uni atrof-muhitga ekologik ta'sirini baholash ham zonalarini tashkil etilishini asoslashda muhim ko'rsatkichlardan hisoblanadi.

Shuningdek, KSZlari taraqqiyotini samarali boshqarishda quyidagi tadbirlar zarurligini ta'kidlamochimiz:

- kichik sanoat zonalarida ishlab chiqarishni klaster asosida tashkil etish orqali sinergetik samaraga erishish;
- kichik sanoat zonalarida kichik biznes subyektlariga umumiy xizmat ko'rsatuvchi tuzilmalarni tashkil etish;
- kichik sanoat zonalaridagi tadbirkorlik subyektlari o'rtasida kooperatsiyani yo'lga qo'yish va b.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 06.07.2020-yildagi PF-6019-son.
2. Yo'ldoshev N. Q., Nabokov V. I. Menejment nazariyasi. Darslik. – T., 2011. 15-b.
3. Xajiyev, B., Mamaraximov, B., & Sharipov, Q. (2020). Iqtisodiyot nazariyasi UMK.
4. Юрьева, Л. В. Основы стратегического конкурентного анализа / Л. В. Юрьева. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2014. – 52 с.
5. Грант, Р. М. Современный стратегический анализ [Текст] / Р. М. Грант. – СПб.: Питер, 2008. – 560 с.
6. Ружанская Л. С., Якимова Е. А., Зубакина Д. А. Стратегический менеджмент. Учебное пособие. Екатеринбург Издательство Уральского университета 2019.
7. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию Олимп-Бизнес, 2021 г.
8. Porter M. E. On Competition. Boston: Harvard Business School, 1998.
9. Abduraxmonov Q. X., Xolmo'minov Sh.R., Xayitov A.B., Akbarov A.M. «Personalni boshqarish» (Darslik). – T.: TDIU, 2014. 294 bet.
10. Salimov B. T., Salimov B. B. Kichik sanoat zonalarini barpo etish va rivojlantirishning tashkiliy iqtisodiy asoslarini takomillashtirish. – T.: Iqtisodiyot, 2020. – 135 b.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Тел.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot”
jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.